

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Інститут філології
Кафедра слов'янських мов

Інна БЄЛЯЄВА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
І ВПРАВИ З ПРАКТИЧНОЇ
ФОНЕТИКИ ТА ОРФОЕПІЇ
СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ**

Івано-Франківськ
Місто НВ
2008

«Методичні рекомендації і вправи з практичної фонетики та орфоепії сучасної польської мови» (для студентів філологічного та інших гуманітарних факультетів).

Укладач: доц. *Білясва І. Г.* – Івано-Франківськ: ПНУ, 2008. – 44 с.

Друкується за рішенням видавничої ради Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, протокол № 5 від 30 січня 2008 року.

Автор-укладач:

Білясва Інна Георгіївна, доцент кафедри слов'янських мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензенти: к.ф.н., доцент кафедри слов'янських мов *Лазарович О. М.*
к.ф.н., доцент кафедри загального і порівняльного мовознавства *Драгомирецький П. П.*

Редактор: асистент кафедри слов'янських мов мгр *Рис У. Г.*

ЗМІСТ

Методичні поради 3

Частина I

Основні відомості з графіки, фонетики та орфоепії

сучасної польської мови 4

1. Алфавіт 4

2. Наголос 5

3. Вимова носових голосних 6

4. Вимова інших голосних 7

5. Вимова деяких приголосних 8

6. Вимова груп приголосних 10

7. Вимова слів іншомовного походження 11

Частина II

Вправи з нормативної вимови

польських літер, слів та словосполучень 12

Тексти для читання 24

Рекомендована література: 40

Сучасна польська мова викладається на кількох факультетах нашого університету, а саме: на філологічному факультеті як основна дисципліна (спеціальність «Польська мова і література») і як допоміжна дисципліна при вивченні інших слов'янських мов – української та російської (спеціальності «Українська мова і література» та «Російська мова і література»), на історичному факультеті, а також в Інституті туризму і менеджменту, як одна з іноземних мов.

У нових умовах активної інтеграції України в європейське співтовариство, інтенсивного розвитку міжнародних українсько-польських контактів зростає мотивація оволодіння польською мовою на належному рівні, тому ці методичні рекомендації можуть стати базою і для самостійного вивчення фонетики, і для правильної вимови сучасної польської мови.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Пристаючи до вивчення польської мови, як і будь-якої іншої іноземної, треба привчити себе слухати і чути, а вже потім – писати і говорити, відтворювати фонетичні зміни, застосовувати відповідні форми слів, укладати висловлювання.

Рекомендуємо розпочинати роботу з ретельного вивчення відповідних граматичних тем. Перед виконанням практичних вправ здійснити словникову роботу: пошук слів у словнику, їх переклад і вивчення. У процесі вивчення польської мови рекомендуємо студентам читати автентичні польські тексти різних стилів (газети, журнали, художня література, наукові статті тощо), спілкуватися між собою, слухати телевізійні і радіопередачі або аудіо записи.

Методичні рекомендації складаються з двох частин: “**Теоретичні відомості**» і «**Граматичні вправи**”. У першій частині вміщено узагальнений теоретичний матеріал у скороченому вигляді. Друга частина містить вправи з практичної нормативної вимови і читання. Вправи мають різний рівень складності, що дає можливість будувати свою самостійну роботу згідно можливостей і бажання.

У додатку представлені фрагменти польських текстів різного характеру (дидактичні, інформативні, публіцистичні, поетичні, прозові, діалоги, тексти народних пісень, бланк анкети тощо) та список рекомендованої літератури.

ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ З ГРАФІКИ, ФОНЕТИКИ ТА ОРФОЕПІЇ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

1. Алфавіт (alfabet, abecadio)

Польська мова користується латинським алфавітом, до якого раніше було введено додаткові знаки для позначення польських звуків, що відсутні в латинській мові. У польському алфавіті 32 букви. Для позначення окремих звуків крім цього використовуються і сполучення букв (двоznaki або диграфи). Разом всіх графем є 39:

Графема	Звуковий відповідник укр. мови	Графема	Звуковий відповідник укр. мови
A, a	[a]	L, l	[л']
Ą, ą	[о носове]	Ł, ł	[ў]
B, b	[б]	M, m	[м]
C, c	[ц]	N, n	[н]
Ch, ch	[х]	Ń, ń	[н']
Cz, cz	[ч]	O, o	[о]
Ć, ć	[ч']	Ó, ó	[у]
D, d	[д]	P, p	[п]
Dz, dz	[дз]	R, r	[р]
Dź, dź	[дж']	Rz, rz	[ж]
Dż, dż	[дж]	S, s	[с]
E, e	[е]	Ś, ś	[ш']
Ę, ę	[е носове]	Sz, sz	[ш]
F, f	[ф]	T, t	[т]
G, g	[г]	U, u	[у]
H, h	[х]	W, w	[в]
I, i	[і]	Y, y	[и]
J, j	[й]	Z, z	[з]
K, k	[к]	Ż, ż	[ж']
		Ź, ź	[ж]

2. Наголос (Akcent)

1.1. Наголос у польській мові є постійний, але рухомий. Як правило, він падає на передостанній (другий від кінця) склад у слові. Отже, має паракситонічний характер:

książka – książeczka, *stołek* – stoleczek, *pisał* – pisała, *zeszyt* – zeszytu, *parasol* – parasolka, *woda* – wodami.

1.2. У словах іншомовного (переважно латинського і грецького) походження на **-yka, -ika, -ia, -la** наголос переміщується на третій від кінця слова склад:

gramatyka, grafika, republika, gimnastyka, fizyka, chemia, fabula, polityka, polemika, matematyka, а також *uniwersytet*.

Увага! Деякі іншомовні слова, активно «одомашнені» польською мовою, мають наголос на другому складі від кінця слова:

artykuł, egzamin, hipoteka, kamera, regulamin, fabryka, apogeuum, muzeum, gimnazjum, prezydium, liceum, sympozjum;

виняток: *maksimum* і *minimum*.

1.3. У деяких польських словах наголос може варіюватися в залежності від типу вимови: у вимові дуже старанній – на третій склад, у вимові менш старанній – на другий склад:

opera – *opera*, *prezydent* – *prezydent*, *okolica* – *okolica*, *nauka* – *nauka*, *w ogóle* – *w ogóle*, *szczegóły* – *szczegóły*, *Rzeczpospolita* – *Rzeczpospolita*; *byliśmy* – *byliśmy*, *kilkakroć* – *kilkakroć*, *czterysta* – *czterysta*, *pięciuset* – *pięciuset*, *siedemset* – *siedemset*.

1.4. У формах дієслів минулого часу та умовного способу (1 і 2 особи однини і множини) наголос може падати на третій або і на четвертий склад від кінця слова:

chodziliśmy, robiliście, chodziliby, pomagalibyście, czytałbym, czytałabym, czytałybyś, czytałybyśmy.

1.5. У деяких словах наголос падає на останній склад (окситонічний наголос):

– абрєвіатури: PKP – Polskie Koleje Państwowe (пєкапє), PPS – Polska Partia Socjalistyczna (пєпєєс), MKS – Miejska Komunikacja Samochodowa (ємкаєс);

– деякі слова французького походження: *attaché (атасє)*, *expoze (єкспоє)*, *frotté (фротє)*, *purée (пїурє)*, *jury (жїурї)*, *Pompidou (пємпїдїу)*:

– односкладові слова з запозиченими префіксами **anty-**, **arcy-**, **eks-**, **super-**, **wice-**: *antycygen, arcycylej, supersam, wicekról*.

1.6. У сполученнях прийменників з односкладовими займенниками (іменниками) наголос падає на прийменник:

do nas, przy was, ze mną, u nich, przede mną, ode mnie, przy was, na dół, na bok, na wieś.

1.7. При сполученні заперечної частки з дієслівними односкладними формами дійсного і наказового способів (а також з інфінітивом) наголос переходить на заперечну частку:

nie dam, nie mów, nie rusz, nie spać, nie pić, nie żyć, nie mam, nie chcę.

1.8. До слів, що не мають самостійного наголосу, належать:

а) **енклітики**, тобто односкладові слова, які стоять після основного слова і становлять з ним артикуляційну єдність (односкладові форми особових займенників **mi**, **mię**, **ci**, **cię**, **się**, **go**, **mu**, **ja**, **nam**, **im**, **ich**):

kocham go, daj mu, widzę ja, ucz się, położyłem się, kup mi;

енклітиком може бути також вказівний займенник **to**, якщо на нього не падає логічний наголос:

daj to, zrób to.

б) **проклітики**, тобто односкладові слова, які стоять перед основним словом і становлять з ним артикуляційну єдність (односкладові прийменники і частки):

nad głową, pod Warszawą, przy stole, nie mogę, ni ladu, ni składu.

3. Вимова носових голосних (wymowa samogłosek nosowych)

3.1. Польська мова єдина поміж слов'янських мов зберегла у своєму історичному розвитку носові голосні (**ę**, **ą**), успадковані зі старослов'янської мови. Проте вимова цих голосних з часом змінилася. У сучасній польській мові ці носові голосні вимовляються так:

3.2. Літера **ą** служить для позначення носового звуку [õ]

і має таку вимову:

[як о носове] 1) в кінці слова: *idą, pisać, malują, matka;*

2) перед **f**, **w**, **s**, **z**, **sz**, **ż**, **rz**, **ś**, **ź**, **ch**: *wąski, wiązać, usiąść, maż;*
[ом] – перед **b**, **p**: *zab [zomp], trąba [tromba], dąb [domp], kapać [kompać];*

[он] – перед **t**, **d**, **c**, **dz**, **cz**: *gorący [goroncy], prąd [pront], kąt [kont], idąc [idonc];*

[онь] – перед **ć**, **dź**: *zacząć [zaczońć], bądź [bońdz];*

[оґ] – перед **k**, **g**: *pociąg [poćoŋg], pąk [poŋk], mała [moŋka], krąg [kroŋg];*

[о] – перед **l**, **ł**: *wziął [wzoł], dał [doł], pragnął [pragnoł].*

3.3. Літера **ę** служить для позначення носового звуку [ɛ̃] і має таку вимову:

[як е носове] – перед **f**, **w**, **s**, **z**, **sz**, **ż**, **rz**, **ś**, **ź**, **ch**: *język, mięso, kęs, węc, mężczyzna;*

[ем] – перед **b**, **p**: *dęby [demby], zęby [zemby], tępy [tempy], następny [nastempny], wstęp [fstemp], głębia [głemb'a];*

[ен] – перед **t**, **d**, **c**, **dz**, **cz**: *reçe [rence], tędy [tendy], między [m'endzy];*

[ень] – перед **ć**, **dź**: *chęć [cheńć], pięć [p'eńć], będzie [beńdze];*

[еґ] – перед **k**, **g**: *ręka [reŋka], tęgi [teŋgi], kręgi [kreŋgi];*

[е] – в кінці слова: *idę [ide], piszę [pisze], maluję [maluje], matkę [matke], siostrę [śostre];*

[е] – перед **l**, **ł**: *wzięła [wzięła], wzięli [wzięli], pragnęli [pragnęli], dęły [deły].*

Увага! Носові голосні **ą**, **ę** зустрічаються лише в польських словах слов'янського походження, натомість у запозичених словах пишеться буквосполучення **om**, **em** і **on**, **en**: *koncert, bomba, romans, konferencja, sponsor, benzyna, kompot, sens, kompromis, bomba, pompa, mentor, monstrum.*

4. Вимова інших голосних

4.1. Голосний звук [i], позначений літерою **i**, виконує в польській мові кілька функцій, а саме:

1) на початку слова в старанній вимові реалізується як [i]:

igła [igła], iść [iść], inaczej [inaczej], ideologia [ideologia];

натомість в регіональній вимові може вимовлятися як [ji], що вважається неправильним:

igła [jigła], iść [jiść], inaczej [jinaczej], ideologia [jideologia];

2) в середині слова після інших голосних вимовляється як [ji]:

nadziei [nadziejji], kolei [kolejji], pokoi [pokojji], idei [idejji];

3) позначає попередній м'який або ном'якшений приголосний:

ziemia [żem'a], ziarno [żarno], sieć [śeć], kiełbasa [k'ełbasa], giełda [g'ełda],

або ж виконує дві функції одночасно – позначення попереднього м'якого приголосного та голосного [i]:

zima [żima], sito [śito], cicho [ćicho], bić [b'ić], dzik [dżik];

4) після губних приголосних p, w, b, f та перед голосними вимовляється як [j]: piasek [pjasek], wiosna [wjosna], biały [bjały], fiołek [fjolek].

5) у запозичених словах літера *i* у звукосполученні *приголосний + i + голосний* може також позначати звук [j]:

armia [armja], biologia [bjologja], ekspedientka [ekspedjentka].

4.2. Дещо різняться вимовою польський *у* [u] і український *и*: польський звук більш високий і наближається в артикуляції до голосного *i*:

wy, ty, myty, syty, ryby, syn, Krym, budynek, kryzys, dotyk.

4.3. У запозичених словах польська мова зберегла два дифтонги (**au**, **eu**), які вимовляються, як поєднання двох голосних в одному складі:

au-to, au-tomat, au-ra, Eu-ropa, feu-dalizm, Eu-geniusz.

Але сполучення **au**, **eu** не вважається дифтонгами, якщо їх складові голосні входять до різних складів:

na-uka, lice-um, muze-um, Orfe-usz, na-uczyc.

5. Вимова деяких приголосних

5.1. М'якість приголосних у польській мові позначається:

1) знаком мінуси: *ć, dź, ś, Ń*

на кінці слова: *nosić, chodzić, ogień,*

перед іншим приголосним: *środa, nieść, przyjaźni*

2) за допомогою літери *i* (яка не читається) перед голосним: *ciemny, siedem, ziarno, poriół.*

5.2. Польська мова не має букв на позначення йотованих голосних, тому з цією метою вживається літера *j*: *ja, jak, jest, jod, jutro, moje, żyje, pijak.*

5.3. Приголосний *l* переважна більшість поляків вимовляє як півголосний [u], при цьому можлива і вимова цього приголосного, як передньоязикового зубного [l] у східних регіонах Польщі та окремих діалектах; вимагається вона також від акторів, дикторів і є рисою т.зв. сценічної (дуже старанної) вимови.

Півголосний [u] нагадує український нескладовий [ŭ]: *писав [писаŭ], правда [праŭда], вовк [воŭк].*

5.4. Приголосний *l* набагато твердіший за український „ль” [л' м'який], але м'якший за український „л” [л твердий]. При його вимові кінчик язика торкається альвеол, а середня частина – прогинається донизу:

las, lalka, lato, los, lot, lek, lekcja, lud, luty, lustro.

У позиції перед голосним *l* цей приголосний вимовляється майже як український м'який [л']: *list, lipa, litera, ulica, Lublin, Oli, roli.*

У в а г а! 1. Літера *l* не потребує літери *i* для позначення м'якості перед голосною: *lustro, lekki, lody, lampa, luz, lalka, las, lek, loki, lęk.*

5.5. Задньоязиковий приголосний [ŋ] вимовляється тільки перед задньоязиковими приголосними *k, g, k', g'*:

panienka [paɲeɲka], sukienka [suk'eɲka], sęk [seɲk], męka [meɲka], korkociąg [korkoɔɲg], bank [baɲk]. bumerangiem [bumerang'em].

5.6. Дві літери – *ch* і *h* – вимовляються однаково [як українське *х*]:

chata – horror, chustka – huragan, Chełm – herbata, słuchać – bohater.

5.7. Звуки *ź, rz, [ж/ш], sz, [ш], dz [дз], dź [дж]* вимовляються подібно до відповідних українських звуків. Натомість польський приголосний **cz [ч]** є більш твердим, ніж його український відповідник:

czas, czynsz, czyj, czysty, czosnek, poczta, słuchacz.

5.8. М'які польські приголосні *ś, ć, ź, dź, ń* називаються середньоязиковими, тому що при їх артикуляції середня частина язика піднімається (не торкаючись) піднебіння:

siano, ziemia, źle, ćma, cisza, ciastko, ciocia, sieć.

5.9. Звук *ń* вимовляється подібно до українського м'якого [н']:
koń, słoń, niebo, niania, niski.

6. Вимова груп приголосних

6.1. Подвійні приголосні вимовляються двома способами: з продовженою довготою одного з них, або з виразною артикуляцією кожного з них (у дуже старанній вимові): lekki, rapna, wapna, fontanna, kopny.

6.2. Дзвінкі приголосні (крім сонорних *m, m', n, ń, l, ł, r*) у абсолютному кінці слова оглушуються:

dziad [dźat], wyraz [wyras], lud [lut].

6.3. Для польської мови характерні певні **фонетичні зміни** приголосних у мовному потоці, зокрема:

– регресивна асиміляція приголосних:

за дзвінкістю: prośba [proźba];

за глухістю: wtorek [ftorek];

– прогресивна асиміляція *w, rz* перед (або після) глухими приголосними:

przez [pszes], trzy [tszy], czwartek [czfartek], twój [tfuj], krzak [kszak],

twarz [tfasz], kwiat [kf'at];

– асиміляція на стику слів – наближення артикуляції кінцевих приголосних попереднього слова до початкових приголосних наступного слова:

tak było [tag było], brat idzie [brad idże],

– або наближення артикуляції початкових приголосних наступного слова до кінцевих приголосних попереднього слова:

wóz siana [wus śana], kod kierunkowy [kot k'erunkowy];

– спрощення (лише у мовленні) груп приголосних:

krakowski [krakoski], pierwszy [p'erszy], niósł [ńus], szedł [szet],

ziarno [źarko], jabłko [japko].

Увага! Групи приголосних **-ść** (в кінці слова) та **-ndn-** у старанній вимові не спрощуються: kość, wolność, miłość, przynieść; urzędnik [użendnik], porządny [pożondny].

7. Вимова слів іншомовного походження

У польській мові відсутні пом'якшені варіанти таких приголосних: **t, d, s, z, r**, тому у словах іншомовного походження (з оригінальним написанням або ж зі спольщенням) ці приголосні промовляються твердіше, ніж відповідні українські пом'якшені звуки:

displej [displej], disko, dealer [diler], ring, drink, sari, festiwal, plastik, sinus, pepsi.

Подібну (непом'якшену) вимову слід також застосовувати в іншомовних словах, де зустрічаються пом'якшені (тверді в польській фонетиці) приголосні **sz, cz, rz (ź), dz, dź**:

chip [czip], cappucino [kapuczino], džinsy, Dżibuti, Fidzi, Chile [Czile], Chikago [Szikago/Czikago], Tischner [Tiszner].

Частина II

ВПРАВИ З НОРМАТИВНОЇ ВИМОВИ ПОЛЬСЬКИХ ЛІТЕР, СЛІВ ТА СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

Вправа 1. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на наголошені склади:

– arytmetyka, matematyka, paradygmetyka, turystyka, gramatyka, grafika, republika, chemia,

– opera, uniwersytet, prezydent, Rzeczpospolita Polska, okolica, w ogóle, szczegóły,

– czterysta, siedemset, osiemset, tysiącroc, kilkakroc, dziewięćset.

– chodziliśmy, robiliście, czytaliście, pisaliśmy, pracowałbym, pracowałbyś, pracowałby, pracowałiby, chodzilibyśmy,

– rozmawialiśmy, wypracowalibyście, skreślilibyśmy, kupilibyście,

– *nie mów, nie rób, nie stój, nie ma, nie pisz, nie mam, nie chodź, nie bierz;*

– *przy mnie, u mnie, za nim, beze mnie, ze mną.*

Вправа 2. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову і написання м'яких шиплячих приголосних (*ź, ć, ś, dź*):

1) Śnieg, ślub, ślad, ślepy, coś, wieś, tatuś, jesteś, Jaś, myśl, groźny, żrebak, źle, mroźny, dźwig, chodź, ludźmi, ćma, bić, brać, być, latać, kość, pieśń, miłość, jeść, iść, nieść, żdźbło;

2) ziarno, ziemia, jezioro, buzia, zielony, zima, guzik, siano, Basia, siostra, siekiera, siódmy, siwy, mysi, siła, ciasto, ciało, ciocia, babcia, ciemno, ciuchy, cis, nici, złocisty, dziadek, dziobek, dziekan, dziura, dzik, budzik, urodziny.

Вправа 3. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову твердих і м'яких шиплячих приголосних:

a/ cz – ć

czas – cicho, czytać – ciec, czysty – cieply, czarny – ciastko, czapka – ciało, czekolada – ciemny, czoło – cios, cztery – ćwierć, często – cienko, członek – ćma, czyli – ciśnienie, czyścić – czyszczyć, czosnek – ciocia.

czołg – ciotka, czerwony – cierpieć, czynsz – koci, czytać – cichy, czyżyk – ciełe, czytelnia – cierniowy, częśćka – ciąża, czcionka – kocioł, czekać – cieszyć, człowiek – kapcie, czworo – ciężki, płakać – płacze, ucieczka – uciecha, uczeń – ucisk, uczestnik – uciszyć, czysty – życie, czyj – ci, czerstwy – ciemny, czereśnia – ciemię, czernić – ciekawostka, czort – cios;

b/ sz – ś

szachy – siatka, szal – siał, szansa – siano, szacunek – siatkówka, szafa – siarka, szampan – siadać, szef – siew, szeptać – siedzieć, szeroko – sierpień, sześć – sierota, szklanka – ślizgawka, szkoła – skośny, szopa – siodło, szpital – siostra, sztuka – siniak, szybko – silnik, szyja – sito, szympan – śliwka, szyszka – siwy, szeryf – sierść, żyć – silos, szyła – siła, szyld – siłownia, szelest – siedziba, szedł – siedem, koszę – kosić, nosić – noszę, szła – Kaśka, kasza – kapuśniak, kosz – kościół, szlak – ślad, mysz – myśleć, pieszy – piesi, pierwszy – pierwi, młodszy – młodzi, szturm – śledź, szum – wśród, szyk – ścisły, szyfr – środek, szynka – ściaga, szaniec – świnia, szatnaż – świt, szata – święty, szansa – świecki, Staszyc – Stasio;

c/ ź/rz – ż

żaba – ziarno, żaden – ziarno, żakiet – ziele, żałoba – zielony, żyć – zieć, żebrak – ziemia, żytni – zima, żywioł – Kazimierz, żwawy – źle, żółty – żdźbło, żelazo – zieleń, żenić się – zimny, żłobek – źródło, żmija – żrebię, żołnierz – ziomek, żółw – ziółko, żuraw – ziemniak, Żytomierz – zimorodek, Żeromski – ziemny, Żyd – zielenić się, rzadko – ziarno, rzepa – ziele, rzeźba – ziemia, Rzeszów – koźle, rzecz – kozi, rzucać – wążutki, morze/może – kozie, wozic – wożę, skazic – skażę, weż – wąż, każdy – Kazio, duży – duzi, zżerać – z ziemi, z żalem – zżębyły, żeberko – żrebak, żarówka – żrenica, żal – ziewota.

Вправа 4. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на оглушення дзвінких приголосних в кінці слів або перед/після глухих приголосних:

– drzewko [dżefko], krówka, ławka, kózka, brzózka, wróżka, rybka, sąsiadka, próbka, bluzka, krzyżówka.

- cerkiew [cerk'ef], krew, rzodkiew, marchew,
- krzyż [kszysz], chwila, świat, świt, chwała, kwadrat, szewc, łątwo, Krzysiek, świetny [sf'etny], wspaniały, wspomnieć, twój, twojego, krzak, krzyk, przyroda, przypadek, przepiękny, przemówienie, przyjść,
- ząb [zomp], dąb, chłód, sąsiad, miód, mózg, rów, wyrób, sposób, sad, stóg, śnieg, śpiew, gniew, samochód,
- studentów [studentuf], Lwów, Kijów, Stanisławów, Kraków, profesorów, turystów,
- rób! [rup!], mów!, sadź!, grab!, weź!, bierz!, idź!

Вправа 5. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову *kie* : *ke*, *gie* : *ge*:

- geografia, geologia, geniusz, legenda, geneza, kefir, kelner, dżokej, hokej, keks, poker, spiker, Genewa, gest, generał, gejzer, Germania, keczup, kemping, Kenia;
- gęsty, gęś, mogę, mogą, kęs, kasek, gęba, kępa;
- kielbasa, kiedy, kierunek, kierowca, ogień, Giewont, chorągiew, rzodkiew, cerkiew, szwagier, Kielce, kierować, kieszeń;
- giełda, bankiet, kinkiet, Jagiełło, Olgierd;
- z Markiem, Jurkiem, Jankiem, Krzyśkiem, Tadkiem.

Вправа 6. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову і правопис слів з *a*, *e* та *ot*, *on*, *et*, *en*:

- mądry, mąka, męka, dąb, ząb, błąd, sąd, wąż, mąż, mężczyzna, książka, wstążka, paşowy, kęs, kasek, ład, kąt, kapać, kąpielówki, łądować, dziewiąty, pąk, Bąk, paćzek, rączka, rąbać, wawóz, cząstka, dąsy, dążyć, Dąbrowski, gąbka, gęś, gaska, gaszcz,
- książka, książkę, matka, matkę, pania, artysta, artystę, wojewoda, sędzia, dentysta, poezja, poezję, córka, córkę,
- wziąłem, wzięłam, wziął, wzięliśmy, płynąć, dać, stanąć,
- remont, benzyna, kompot, komfort, kredens, plomba, tempo, romans, absolwent, prezent, komputer, rondo, pompa, konkurs, rondel, konserwa, romb, bomba, dentysta, lombard, konkurent, konspekt, konsul, konflikt, kompleks, koncert, kondolencja, konfederacja, kongres, parking, dominant, donna, donzuan, gong, kombi, kompania, kompensata, komplikować, kompromis.

Вправа 7. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову слів з *a*, *e*:

Dokąd ptaki lecą w jesieni,
 Dokąd idą liście spadające,
 Dokąd odlatują obłoki na niebie,
 Dokąd odchodzi serce ludzkie,
 Które żyło w przymierzu z gwiazdami? (Jarosław Iwaszkiewicz)

Вправа 8. Правильно прочитайте наступні тренувальні тексти:

1) Raz wróbelek Ełemełek znalazł w polu kartofelek.

Nie za duży, nie za mały, do jedzenia doskonały.

Lecz kartofle na surowo jeść niemiło i niezdrowo.

Znacznie wolą więc wróbelki przypieczone kartofelki.

2) Zabawiono się raz grą, kto wynajdzie słówka z „ą”.

Jaś napisał słówek rząd, a więc: mąka, łąka, prąd, kąt, sąsiadka, bąk, bąbelek.

Nie dał się zawstydić Felek...tak napisał: mądry zając, przed pogonią uciekając, krążył, krążył pod dąbrową, w głąb jej umknął z całą głową...

Staś powiedział: – A ja chcę znaleźć słówka z samym „e”. Więc w zeszytcie pisać będę: bęc, bęc, bęc, bęc bębni bęben, co to będzie, co to będzie....

3) Chrząszcz brzmi w trzcinie w Trzebrzeszynie,

Strąca skrzydła z dżdżu,

A trzmiel w puszczy tuż przy Pszczynie,

Straszny wszczyzna szum.

Вправа 9. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову і правопис приголосних перед літерою *i* та літерою *j* :

– opinia, lilia, linia, Japonia, Brazylia, Anglia, historia, biologia, Albania, geografia, Holandia, Austria, anarchia, Bretania, Brytania, alergja, chirurgia, narkomania, promieniowanie, filologia, zaliczenie, Zambia, Liwia, typologia, Turynia, śniadanie, pływanie, stenografia, religja, filozofia, Hiszpania, przesiedlenie, teologia, Portugalia, portier, kurier, ekspedientka, fiołek, notarialny, Polanie;

– lekcja, Alicja, Szwecja, kolacja, telewizja, poezja, policja, audycja, Grecja, Francja, Rosja, Azja, fizjologia, telekomunikacja, tolerancja, prowincja, prowizja, ambicja, Turcja, konferencja, bonifikacja, demokratyzacja, migracja, stacja, porcja, eksploatacja, prowokacja, profesja, ekspresjonista, ekstradycja, kreacja, latynizacja, legitymacja, legalizacja, recenzja, rehabilitacja, sensacja, sjesta, Słowacja, dokumentacja.

Вправа 10. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову і правопис приголосних ch i h:

chór – handel, chaos – halo, charakter – harfa, chleb – hektar, chirurg – historia, chmura – hetman, chwila – honor, wichry – wahać się, pochylony – hańba, Holandia – Chiny, chłód – hamulec, chodnik – Hucul, chytry – hymn, chrzan – hrabia, chłopiec – hokej, chlew – hołota, chemia – hejnał, jechać – Jehowa.

– halo, honor, herbata, ohydny, Kopenhaga, hurt, humor, hektar, harmonia, higiena, Halina, Hanna, hala, haft, Bohdan, handel, hetman, hotel, hit, hokej, historia, bohater, hasło, harować, hałas, hamulec, hrabia, wahać się, hymn, huta, Podhale, horyzont, hołd, Himalaje, Henryk, hańba, hamować, harcerka, Hiszpan, Holender, hurtownia, wahadło, Sztokholm, Helsinki, halny, hodowla, herbatniki, helikopter, zahuczeć, hipnotyzować, hart;

– chata, ucho, słuch, chusta, duch, cichy, olcha, węch, piechota, szlachta, szlachetny, zamach, chłodno, chłodziarka, chemia, ruch, ruchliwy, chodzić, chodzę, chuchać, kochać, chwytać, chytry, cichy, chmiel, chmura, chrupać, chuligan, chwila, chrzest, chrzan, Chrystus, chrześcijaństwo, chomik, chory, choć, chodnik, chłop, chlew, Chiny, chichotać, cherubin, Chełm, charyzma, chcieć, charakter, chaber, chirurg, kichać, chimera, chlupotać, chleb, machać, śmiech, szlachcic, spadochron, pachnąć, szturchać, uchwała, uchwalić.

Вправа 11. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову і правопис літер u : ó:

sól : soli, stół : stołu, stój : stoję, mój : moje, siódmy : siedem, mól, ból, busz, butla, but, góra, chór, córka, burak, bursztyn, Bóg, bór, bóstwo,

bruk, brudny, bój, bród, brusznica, chód, chudy, król, królik, wróbel, wójt, trud, mucha, ulamek, malutki, ogród, czółno, Józef, Jurij, próba, powtórka, ogórek, ogół, ubranie, rysunek, który, mózg, włókno, róża, różaniec, pusty, rysuję, budują, skóra, uprawiać, Europa, gatunek, warunek, chudy, szczupły, późno, pióro, oprócz, ołówek, jaskółka, różnica, smutek, krzyżówka, tutaj, brakuje, w domku, jemu, drużyna, budzić, brudas, wróżba, żółty, kłótnia, krótki, kruchy, tuczny, zatrudniać, kursy, ludzie, mur, numer, duży, budynek, ukraiński, uwaga, Kraków, Lwów, Kijów, Stanisławów, chłopców, profesorów, chłopów, samochodów, studentów, turystów, Nowakówna, lekarzówna, ów, ósmy, ówdzie, ówczesny.

Вправа 12. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову суфіксів:

– **ctwo, -dztwo, -stwo, -cki, -dzki, -ski, -wski:**

– bogactwo [bogactfo], bractwo, świadectwo, kozactwo, pełnomocnictwo, rolnictwo, uczestnictwo, górnictwo, biedactwo, sadownictwo, przewodnictwo;

– śledztwo [ślectfo], moźnowładztwo, województwo, inwalidztwo, sąsiedztwo;

– marnotrawstwo [marnotrafstfo], krwiodawstwo, rybołówstwo, znawstwo, terenoznawstwo;

– gotycki, kozacki, prostacki, świecki, turecki, wariacki, grecki, studencki;

– gromadzki [gromacki], ludzki, szwedzki, sąsiedzki, grunwaldzki, grodzki;

– białoruski, ukraiński, kaukaski, francuski, norweski, praski, kaliski, bliski, śląski, śliski, kirgiski;

– warszawski [warszafski/warszaski], krakowski, lwowski, stanisławowski, tarnowski, ojcowski, królewski, uczniowski, piastowski, puławski, rzeszowski, wrocławski.

Вправа 13. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову префіксів: roz-, bez-, wz-, wez-, ws-, wes-, z-, s-, ś-:

– rozkwitać [roskfitać], rozchmurzyć, rozstanie się, rozmach, rozważny, rozkochany:

– bezzębny [bez:embny], bezpieczeństwo, bezdzietny, bezdźwięczny, bezczelny, bezcielesny, bezsilny;

– wznieść, wskazać [fskazać], wspiąć się, wspominać, wzdychać, wzruszyć, wzdłuż;

– wezbrać, wesprzeć, westchnąć, wezwanie;

– zgubić, zmadrzeć, zbliżyć, zderzenie, splukać, skracać, skreślić, schować, schudnąć, zjawić się, zmieszać, zniszczyć, zwariowany, zwiedzić, zzuć;

– zsinieć [ssinieć], zszargać, zsunać, zsypać, zszyć, zhańbiony, zhumanizować;

– ściać [ścońć], ściemnieć, ściernąć, ścierać, ścisnąć, ściszyć.

Вправа 14. Прочитайте вголос, звертаючи увагу на вимову подвійних приголосних:

inny, lekko, miękko, willa, lasso, brutto, netto, Jagiełło, konny, panna, fontanna, Innsbruck, Wallenrod, winnica, winny, terroryzm.

Вправа 15. Позначте наголошені склади:

Nauka, polityka, siedemset, ażebyśmy, przeczytaliśmy, kapitan, fabryka, Rzeczpospolita, prezydent, milicjant, okolica, szczegóły, w ogóle, przepisałibyśmy, fizyka, matematyka, gramatyka, opera, kilkakroć, technika.

Вправа 16. Позначте енклітики і проклітики:

Czy był on u ciebie? Idź do sklepu. Nie chcę cię do tego namawiać. Ona by mi pomogła. Zrobię to dla ciebie. Zapytam ją o to. Lubię go bardzo. Zamyślił się głęboko. Jedziemy nad morze. Lepiej nie mów nic.

Вправа 17. Правильно прочитайте слова іншомовного походження:

thriller, boxing, dżип, Zimbabwe, Tomasi, Pacino, Gucci, Dietrich, babysitter, T-shirt, sponsoring, holding, drink, martini, monitoring, Sidney, Diesel, Dickens.

Вправа 18. Читати оригінальні польські тексти, слухати аудіо записи та дивитися відеофільми польською мовою.

Вправа 19. Вивчіть напам'ять вірші, звертаючи увагу на правильну вимову:

Adam Mickiewicz

* * *

Znaszli ten kraj, gdzie cytryna dojrzewa,
Pomarańcz blask majowe złoci drzewa,
Gdzie wieńcem bluszcz ruiny dawne stroi,
Gdzie buja laur i cyprys cicho stoi.

Znaszli ten kraj?
Ach tam, o moja miła,
Tam był mi raj,
Pókiś ty ze mną była.

Leopold Staff

* * *

Kochać i tracić, pragnąć i żałować,
Padać boleśnie i znów się podnosić.
Krzyzczeć tęsknocie „Precz!” i błagać „Prowadź!” –
Oto jest życie. Nic, a jakże dosyć.

Zbiegać za jednym klejnotem pustynie,
iść w toń za perłą o cudu urodzie,
ażeby po nas zostały jedynie
ślady na piasku i kręgi na wodzie.

Adam Asnyk

Sonet XIV

Po wszystkie czasy, przez obszar daleki,
Wiążą się istnień kolejne ogniwa;
Fala pokoleń. wielkie ludów rzeki –
Wszystko w ocean jeden wspólny sływa.

.....
Wszyscy są wspólną związani macierzą:
Umarli, żywi, wielcy czy też mali,
Wrogowie, bracia, dalecy lub bliscy –

Jedni od drugich nawzajem zależą,
Odpowiadając, na wypadków fali,
Każdy za wszystkich, za każdego wszyscy!

Вправа 20. Поділіть подані слова на дві групи: (1) з однаковою кількістю звуків і літер, (2) з меншою кількістю звуків ніж літер:

poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela.

Вправа 21. Поділіть слова на склади, підкресліть звуки, позначені диграфами та дифтонги:

chłopak, szkoła, lekcja, ćwiczenie, dzwonek, dzień, auto, Europa, pneumatyka.

Вправа 22. Поділіть слова на дві групи: (1) слова, де голосний [i] вимовляється самостійно, (2) слова, де літера і служить для позначення м'яких приголосних:

zielen, zima, siano, siła, cień, cisza, dzień, dzik, nieść, nić, ciastko, ciało, cichy, ucisk, piwo, wino, piasek, kiełbasa, kichać, fiołek, Kasia, Piotruś, Kielce, Kioto.

Вправа 23. Вставити потрібні літери на позначення м'яких приголосних:

ś/si: stru..., strus...e, ...nieg, ...ano, ...wiatło;
ć/ci: posta..., posta...e, ...emno, ..ma, goś...;
ź/zi: przyja...ń, ...ima, ...elony, ...emia, ...ródło;
ń/ni: sło..., sło...e, ko...ec, ko...ca, ś...eg;
dź/dzi: zołą..., zołę...e, ...wig, gwoź..., ...ik, ...eń.

Вправа 24. Підкреслити в тексті літеру *i*, яка утворює склад:
Wszystko, co nas otacza, stanowi przyrodę. Składają się na nią istoty żywe – jak rośliny, zwierzęta – oraz ciała nieożywione – jak woda, powietrze, piasek, glina, kamienie i różne bogactwa mineralne.

Вправа 25. Поділіть слова на склади, підкресліть літеру *i*, яка не утворює складів:

Anielka jest piękną dziewczyną, a przy tym ani ubogą, ani sierotą. Antek wrócił do domu czerwony, splakany. Olek miał oczy niebieskie i jasne, był drobny, zręczny, zgrabny, miał uśmiech na twarzy. Dzisiaj jechaliśmy do szkoły autobusem. Autorem tej książki był wybitny pisarz. Drzwi otwierały się automatycznie. Nasz nauczyciel zachorował.

Вправа 26. До поданих слів допишіть здрібнілі деривати, наприклад, *krowa* – *krówka*:

koza – ..., trawa – ..., słowo – ..., drzewo – ..., żaba – ..., ryba – ..., próba – ..., szyba – ..., broda – ..., gwiazda – ..., buda – ..., gruda – ..., noga – ..., brzoza – ..., trąba – ...

Вправа 27. Вставте відповідні літери:

okła...ka ksią...ki, kolorowe obra...ki, silny mró..., puszysty śnie..., głęboki ró..., sło...ka woda, dobry mą..., duży ogró..., zielona ła...ka, dobra wró...ka, smaczny obia..., czerstwy chle..., nowa lodó...ka, żółta oli...ka, nasz ś...iat, twoja pro...ba.

Вправа 28. Відтворіть правильну орфографічну форму слів, які вимовляються наступним чином: [bapka, okłatka, lidźba, kszak, sfuj, luszko, proźba, rospacz, ruf, wruk, ćeszki, śrotkowy, stuk, wus, pszykłat, znuf, fsparcie, krakoski, tfardy, mondry, dżat, fstemp, wżęła, xardy, xfila, może, pofturka, kszyżufka, turystuf, m'ut, korytasz].

Вправа 29. З поданого тексту виберіть усі приклади різниць між вимовою і написанням:

Podczas swojej wędrówki przeszedł piętnaście kilometrów. Nastąpiła chwila milczenia. Siadł w kącie i zaczął gryźć jabłko. Kwiaciarka sprzedaje lewkonie i pęczki konwalii. W tym miesiącu wydałam aż

czterysta złotych na książki do nauki angielskiego. Wczesnym rankiem wszyscy wybrali się do lasu na grzyby. Kilka studentów zwrócili się do wykładowcy z prośbą.

Вправа 30. Вставити потрібні літери (а, є, ом, он, ем, ен):

wysoka t...peratura, zimny k...pres, w...ska ścieżka, k...serwy mi...sne, znajomy kom...dant, pi...kny k...cert, chora w...troba, gor...ca herbata, hojny sp...sor.

Вправа 31. Вставити а, є або ом, он, ем, ен:

S...tyment, k...petentny, s...dzić, z...baty, k...certować, k...ping, l...dowanie, wyr...b, l...kliwy, k...binator, k...ferencja, t...peratura, s...sowny, t...perament, k...popować, pi...tro, rz...d, wyj...tkowy.

Вправа 32. Перепишіть речення, вставляючи а, є або а, е

Jeden z chłopców wziął z przystani łódk... Pozostali si...gn...li po wiosła. Wszyscy mi...li zaj...t... r...ce. Staś płyn...ł do nich z przeciwnego brzegu. Pilnował bezpieczeństwa k...pi...cych si... dziewcz...t, żeby nie uton...ły. Wiedział, że rodzice drż...li o swoje pociechy. Chcieliśmy zbudzić wszystkich bardzo wcześnie, ale usn...łem dopiero nad ranem i nic z tego nie wyszło. Kiedy o ósmej usiedliśmy na swoich posłaniach, błysn...ło raz i drugi, a potem zacz...ł padać gwałtowny deszcz. W wejściu do namiotu stan...ła druhna. Obejrz...liśmy ją dokładnie, a potem wszyscy zaj...liśmy swoje miejsca. Tylko chorzy leż...li dalej.

Вправа 33. Вставити потрібні букви та поєднати слова з обох стовпчиків у логічні пари:

Pi...ty	pi...tro
dziewi...te	rz...d
poczucie	uwagi
różnorodność	aut...tyzmu
k...c...tracja	elem...tów
k...kretyzacja	aktora

t...peram...t
k...pet...tna
k...nkretny
przyczepa
k...sekw...cja
wyj...tkowy

poj...ć
zawód
osoba
post...powania
k...pingowa
tal...t
humoru

ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ

Nasze miasto

Iwano-Frankiwnsk powstał w połowie XVII wieku, kiedy to polski magnat, Jędrzej Potocki, zbudował warowne miasto na gruntach Zabołotowa, starodawnej wsi ukraińskiej, i nazwał je Stanisławowem ku czci swego syna. W 1662r. nowo założone osiedle otrzymało status miasta i samorząd na prawie magdeburskim; ten rok uważa się powszechnie za datę powstania miasta. Wtedy miasto miało mur obronny, gród był otoczony fosą. Wjeżdżało się do miasta przez dwie bramy miejskie: Haličką i Tyśmienicką.

Jesienią 1962 r. miasto dostało nowe imię – pisarza i poety Iwana Franki, jednego z najwybitniejszych synów ukraińskiego narodu.

Iwano-Frankiwnsk znajduje się w południowo-zachodniej części Ukrainy, na przedgórzu Karpat Ukraińskich. Miasto położone jest między dwoma rzekami: Bystrzycą Nadwórniańską i Bystrzycą Sołotwińską. Za 150 km od miasta, w zakarpackim mieście Rachów, znajduje się centrum geograficzne Europy.

Iwano-Frankiwnsk to miasto obwodowe, ma powyżej 300 tysięcy mieszkańców. W mieście są ważne zakłady przemysłowe, w tym fabryka wyrobów i konstrukcji żelbetowych, fabryka mebli, fabryka dzianiny, bawełniana i konfekcyjna, wyrobów mlecznych itd. Iwano-Frankiwnsk jest dużym węzłem kolejowym, ma lotnisko krajowe i międzynarodowe.

W mieście działają trzy państwowe uczelnie wyższe i kilka prywatnych zakładów oświatowych, Obwodowy Teatr Muzyczno-Dramatyczny, Filharmonia, Teatr Lalek, różne muzea i galerie. Nasze miasto jest bardzo ładne i zielone. Miejskie jezioro zajmuje 24 hektary, przy którym znajduje się duży park imienia Tarasa Szewczenki.

W ostatnich latach Iwano-Frankiwnsk stał się naprawdę miastem zadbanym, czystym, barwnym i atrakcyjnym. Historyczne centrum miasta z ratuszem, zabytkowymi kamiennicami i kościołami przyciąga wielu turystów z różnych krajów.

List do kolegi

Drogi Jurku!

Jestem w Polsce już dłużej niż tydzień. Bardzo jestem zadowolony z pobytu w Waszym kraju. Nie wyobrażasz sobie, jak gościnnie i serdecznie zostałem przyjęty przez Marka i jego przyjaciół. Szkoda, że nie znasz Oli ani Tadek (to moi nowi znajomi). Przed przyjazdem do Warszawy sądziłem, że będę mieszkał w hotelu, a tymczasem Tadek oddał mi swój pokój. Mieszkam więc na Starym Mieście. Mam ci wiele do opowiedzenia. Każdy dzień przynosi wciąż nowe wrażenia, każdy dzień wypełniony jest zwiedzaniem i poznawaniem nowych ludzi. Jestem zajęty od rana do wieczora.

Przed kilku dniami zostałem zaproszony na spotkanie dziennikarzy ze studentami. (Tadek jest dziennikarzem.) W tym tygodniu organizowane są w Klubie Księgarza dwa spotkania pisarzy z czytelnikami. Myślę, że uda mi się pójść przynajmniej na jedno z nich: na spotkanie z Kazimierzem Brandysem. Będę w Warszawie jeszcze przez całe dziesięć dni, to znaczy do dwudziestego lipca. Zaplanowaliśmy kilka ciekawych wycieczek, między innymi do Żelazowej Woli i do Wilanowa. Zobaczą wreszcie miejsce urodzenia Chopina i dowiem się jeszcze czegoś nowego o wielkim kompozytorze. Następnie pojedziemy do Krakowa. Tam pozostaniemy przez tydzień. Nie wiem, czy starczy nam czasu na zwiedzenie wszystkich zabytków Krakowa. Przy okazji zwiedzimy Nową Hutę. Z Krakowa chcemy pojechać do Zakopanego, zobaczyć Tatry i polskich górali. Po tygodniu wrócimy znów do Warszawy. Wątpię jednakże, czy uda nam się zobaczyć wybrzeże. Po powrocie z Krakowa zostanie już niewiele czasu do odjazdu. Wyjeżdżamy z Polski piątego sierpnia.

Nie wiem, czy zdołam napisać do ciebie jeszcze raz. Strasznie trudno znaleźć chwilę wolnego czasu, a poza tym zdają sobie sprawę, że opisanie w krótkim liście wszystkiego, co tu widzę i przeżywam, jest absolutnie niemożliwe.

Szanowni panie i panowie!

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na konferencję i za możliwość wygłosić krótkie przemówienie.

Dwa tygodnie temu nasi prezydenci podpisali umowę o inauguracji Roku Polski na Ukrainie. Wydarzenie doniosłe, ponieważ dzisiaj nasze pięćdziesięciomilionowe państwo znalazło się dosłownie w samotności geopolitycznej. Z jednej strony – atlantycka „fala” krajów NATO, z drugiej zaś, na wschodzie – Rosja z jej wyraźnymi ambicjami imperialnymi. Dlatego krok Polski naprzeciw Ukrainie traktowany jest u nas jako czyn dobrej woli sąsiedniego państwa.

Jeśli państwo pozwoli na większą szczerość, to powiem, że nasza współpraca jest bardziej deklaracyjna niż pragmatyczna. Na przykład, w zakresie inwestowania na Ukrainie nasz najbliższy sąsiad i dawny partner posiada dopiero jedenaste miejsce. A inwestycje Ukrainy w Polsce są w ogóle znikome – około 1 miliona dolarów.

Mimo pewnego złagodzenia pozycji Ukraińców i Polaków w ocenie tragedii na Wołyniu do dziś istnieje między nami wzajemna nieufność. Bardzo mało jest otwartych publikacji na ostre (drażniące) tematy, nie na należytym poziomie znajduje się też współpraca w dziedzinie oświaty i edukacji.

Współpraca naszych państw i miast skierowana jest przeważnie na kontakty i imprezy kulturowe, co też jest potrzebne. Ale o wiele szerzej przede wszystkim warto rozwijać stosunki gospodarcze i bezpośrednie kontakty. Wiadomo już, że po wprowadzeniu systemu wizowego między Polską a Ukrainą przygraniczny handel zmniejszył się prawie czterokrotnie.

W związku z tym powstaje kwestia o europejskich wartościach. Teraz na Ukrainie mówi się o tym zbyt mało. W ogóle nikt nie prowadzi agitacji za Unię Europejską – wszyscy zachowują się bardzo ostrożnie. Z tego powodu proponujemy maksymalnie wykorzystać Rok Polski na Ukrainie dla rozwoju kontaktów, w pierwszej kolejności młodzieży i studentów. Wiemy, jak wiele daje wymiana studentów podczas letnich kolonii, a także wspólne projekty w zakresie turystyki, prawa itp.

Na naszym Uniwersytecie już od dwunastu lat istnieje kierunek studiów „Język polski i literatura polska”, setki absolwentów polonistyki

pracują jako nauczyciele w szkołach ukraińskich. We wrześniu 2004 roku przy naszym Uniwersytecie w Iwano-Frankiwsku zostało otwarte Centrum Polonijne, które umożliwi stworzyć nowe mechanizmy w kształtowaniu ukraińsko-polskich stosunków.

Dzisiaj Ukraina graniczy z czterema państwami Unii Europejskiej. Jesteśmy realistami i widzimy, że członkostwo w UE wymaga odpowiedzialności i wiele pracy. Ale doświadczenie Polski będzie dla nas wszystkich bardzo ważne i konieczne.

Proces Boloński

Deklaracja Bolońska, podpisana 19 czerwca 1999 roku przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe w 29 krajach europejskich, zapoczątkowała proces istotnych zmian w systemach edukacji poszczególnych państw. Proces ten, określany często jako Proces Boloński, zmierza do utworzenia do 2010 roku – w wyniku uzgodnienia pewnych ogólnych zasad organizacji kształcenia – Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (European Higher Education Area).

Choć realizatorami Procesu Bolońskiego są głównie środowiska akademickie, sama inicjatywa – inspirowana przez Komisję Europejską – ma przede wszystkim charakter polityczny. Jest ona poparta przez organizacje reprezentujące uczelnie europejskie i stanowi próbę wypracowania wspólnej „europejskiej” reakcji na problemy występujące w większości krajów. Celem jest stworzenie warunków do zwiększenia mobilności obywateli, dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz podniesienie atrakcyjności i poprawa konkurencyjnej pozycji systemu szkolnictwa wyższego w Europie.

W procesach integracyjnych nie chodzi o standaryzację, lecz wypracowanie zasad współdziałania, z uwzględnieniem zróżnicowania i autonomii poszczególnych państw i uczelni, czyli harmonizację różnych systemów szkolnictwa wyższego. Należy zauważyć, że decyzje dotyczące systemu edukacji w każdym kraju pozostają w gestii odpowiednich instytucji wewnętrznych danego państwa. Podpisanie Deklaracji Bolońskiej jest znakiem dobrowolnie złożonego zobowiązania.

Narodziny UJ

W roku 1364 król Kazimierz Wielki uzyskał po latach starań zgodę papieża na założenie uniwersytetu w Krakowie, stolicy królestwa. Był to drugi, po powstałym w 1348 r. w Pradze, uniwersytet w środkowej Europie. Wkrótce po tym powstaną uniwersytety w Wiedniu (1365), Peczu (1367) oraz w Heidelbergu (1386).

Studium Generale – taka była oficjalna nazwa uniwersytetu w Krakowie – rozpoczęło działalność faktycznie nie wcześniej niż w 1367 r. i składało się z trzech tylko wydziałów: sztuk wyzwolonych, medycyny i prawa. Na utworzenie czwartego, najbardziej prestiżowego – teologii, papież Urban VI nie wyraził zgody. Podobnie zresztą w stosunku do uniwersytetów w Wiedniu, Peczu i Erfurcie.

Wzorem uniwersytetów bolońskiego i padewskiego, studenci mieli prawo do wyboru rektora spośród swego grona. Siedziba uniwersytetu najprawdopodobniej znajdowała się na zamku królewskim na Wawelu, pod okiem samego króla. Przedwczesna śmierć w 1370 r. króla Kazimierza i brak jakiegokolwiek zainteresowania uniwersytetem u jego następcy, Ludwika Węgierskiego, spowodowały, że wkrótce wszechnica krakowska przestała wykazywać jakąkolwiek aktywność.

Dopiero zabiegi królowej Jadwigi na dworze papieskim w Awinionie a potem zapis w testamencie jej majątku osobistego na rzecz uniwersytetu, sprawiły, że wznowił on działalność w roku 1400, w rok po śmierci donatorki. Tym razem powstał już pełny uniwersytet średniowieczny, ze wszystkimi czterema wydziałami, zorganizowany na wzór paryski. Odtąd rektora wybierało grono profesorskie; powstały kolegia, w których zamieszkiwali profesorowie oraz bursy dla żaków.

Cały świat średniowiecza był zbudowany na zasadzie hierarchii, a sprawy boskie odgrywały w nim rolę najważniejszą. Taki też musiał być i ówczesny uniwersytet. Najniższą rangę miał w nim wydział sztuk wyzwolonych, czyli filozoficzny. Studia rozpoczynało się na tym wydziale i dopiero po jego ukończeniu można było studiować na jednym z pozostałych, z których najważniejszym był wydział teologiczny. Również kariera profesora uniwersytetu zaczynała się na wydziale najniższym, a uwieńczyć ją mogła profesura z teologii. Różnice te miały także znaczenie finansowe: profesor teologii miał dochody znacznie większe w porównaniu z innymi.

O Krakowie

O początkach i najstarszych dziejach Krakowa opowiada ludowa legenda. Według tej legendy miasto zostało założone na wzgórzu Wawel, w miejscu, gdzie przebiegły Krak zwyciężył straszego smoka. Ku czci zwycięzcy miasto nazwano Krakowem. Rzeczywista historia Krakowa zaczyna się oczywiście nie od Kraka. W X (dziesiątym) wieku, za panowania Mieszka Pierwszego, włączono Kraków w granice państwa polskiego. W roku 1138 miasto stało się stolicą Polski. Wraz z rosnącym znaczeniem gospodarczym i politycznym Krakowa wzrastać zaczyna jego rola jako ośrodka kultury i nauki. W połowie XIII w. (wieku) po najazdach Tatarów, którzy zniszczyli stary gród, na ruinach powstaje nowy Kraków. Od tej chwili zaczyna się szybka rozbudowa miasta. Na rynku Krakowskim wzniesiono gotycki gmach ratusza. Obok ratusza, pośrodku rynku, zbudowano Sukiennice – dawną halę targową. W wieku XIV również na rynku krakowskim wzniesiony został jeden z najpiękniejszych zabytków architektury gotyckiej w Polsce – Kościół Mariacki. Znajduje się w nim wielki ołtarz, rzeźbiony przez Wita Stwosza.

W 1364 r. za panowania króla Kazimierza Wielkiego został założony pierwszy w Polsce uniwersytet – jedna z najstarszych uczelni w Europie. Po odnowieniu uniwersytetu, w XV wieku, powstała krakowska dzielnica uniwersytecka. Najstarszym budynkiem uniwersyteckim jest słynne Collegium Maius. Na Uniwersytecie Jagiellońskim studiował Mikołaj Kopernik.

W XVI w. (tak zwany „złoty wiek» w kulturze polskiej) Kraków staje się ośrodkiem polskiego renesansu. Na dwór wawelski przyjeżdżają z Włoch wybitni architekci i rzeźbiarze. Dawny gotycki zamek na Wawelu przebudowano na wspaniały renesansowy pałac. Również stare domy i gmachy Krakowa, na przykład Sukiennice, bogato upiększono renesansowymi ozdobami.

Wiek XVII przynosi nowy styl – barok. Druga połowa XIX wieku to okres naśladowania stylów historycznych. W tym okresie zbudowano m. in. dzisiejszy gmach główny Uniwersytetu Collegium Novum w stylu neogotyckim.

W takim stanie, z niewielkimi tylko zmianami, przetrwał stary Kraków do dnia dzisiejszego, zachowując obok zabytków sztuki wiele ciekawych starych obyczajów. Należy do nich hejnał mariacki, rozbrzmiewający w

południe z wieży mariackiej, pochód Lajkonika, przypominający o wypędzeniu Tatarów, szopki krakowskie i wiele innych. Warto wspomnieć jeszcze o murach obronnych i fosach, które niegdyś otaczały Kraków. Ze starych średniowiecznych murów obronnych pozostała tylko w północnej części miasta resztki baszt i bram. Najciekawsze fragmenty to Brama Floriańska i Barbakan, jeden z rzadkich w Europie bastionów tego typu. W wieku XIX na miejscu dawnych fos i nie zachowanej części murów założono słynne krakowskie Planty, wspaniały park, otaczający zielenią stare miasto. Planty pełne uroku latem i zimą są ulubionym miejscem spacerów mieszkańców Krakowa.

Obecnie miasto znacznie się rozrosło. Wciąż buduje się nowe dzielnice mieszkaniowe. Obok Krakowa powstała Nowa Huta, nowoczesne, znane całemu światu miasto i wielki kombinat przemysłowy.

System bankowy Ukrainy

(...) System bankowy Ukrainy powstał po uchwaleniu przez Radę Najwyższą Ukrainy w marcu 1991 roku Ustawy Ukrainy „O bankach i działalności bankowej”. System składa się z dwu poziomów: Bank Narodowy i banki różnych typów i form własności.

Bank Narodowy Ukrainy jest centralnym bankiem, prowadzącym wspólną państwową politykę finansowo-kredytową w celu zabezpieczenia stabilności waluty narodowej.

Pozostałe banki są założone na akcyjnych lub udziałowych zasadach przez osoby prawne i fizyczne. Swoje funkcje banki pełnią poprzez wykonanie następujących operacji: pozyskanie środków finansowych przedsiębiorstw, urzędów, organizacji, obywateli na depozytowe i rozliczeniowe konta oraz kosztów niedepozytowych; kredytowanie podmiotów działalności gospodarczej i obywateli, papiery wartościowe, kształtowanie salda kasowego oraz rezerwy bankowej, gromadzenie innych aktywów; kasowe i rozliczeniowe usługi dla gospodarki narodowej, walutowe i inne operacje bankowe.

W swojej działalności banki kierują się Konstytucją Ukrainy, ustawami Ukrainy „O Banku Narodowym Ukrainy”, „O bankach i działalności bankowej”, prawem Ukrainy o spółkach akcyjnych i innych formach przedsiębiorstw gospodarczych, pozostałymi aktami prawnymi Ukrainy, przepisami Banku Narodowego Ukrainy oraz własnymi statutami (...).

O psychologii

(...) Psychologia jako nauka samodzielna jest dość młoda. Oficjalną datą jej postania uważa się rok 1879, kiedy wybitny niemiecki psycholog W. Wundt założył w Lipsku pierwsze w świecie laboratorium psychologiczne. Jednak wiedza o psychice, którą posiada prawie każdy z nas, jest tak samo dawna jak i ludzstwo. Potrzebujemy tej wiedzy, zwłaszcza wiedzy o emocjonalnych osobliwościach, potrzebach, pragnieniach, życzeniach poszczególnych ludzi, o motywacji, mechanizmach kognitywnych, sposobach przyswajania informacji, o cechach charakteru po to, aby uzgadniać swoje czyny z czynami innych ludzi, wywierać wpływ na innych, kierować swoim postępowaniem oraz postępowaniem innych osób. Takiej wiedzy potrzebujemy i my sami, by nauczyć się kierować sobą, dawać sobie radę w trudnych sytuacjach i osiągać sukcesy życiowe, a także wychowywać dzieci i młodzież.

Dlatego mamy poznać zarówno wiekowe osobliwości psychiczne osoby, jak i skuteczne mechanizmy oraz sposoby wpływu na świadomość, na myślową, emotywną, aksjologiczną, modalną sferę psychiki młodych ludzi. Wybitny ukraiński pedagog K. Uszyński pisał: „Jeśli pedagogika chce wychowywać człowieka we wszelkich aspektach, powinna ona najpierw poznać jego (tj. człowieka) też we wszystkich aspektach”. Oczywiście te słowa są skierowane nie tylko ku pedagogice naukowej, ale i ku pedagogice ludowej, tradycyjnej (...)

NA PRZYSTANKU TRAMWAJOWYM

1. --- Nareszcie jesteś, Olu! Ale dlaczego sama? Gdzie Marek?
2. --- Obiecał przyjść do mnie o godzinie piątej. O pół do szóstej jeszcze go nie było. Przyjechałam więc sama.
3. --- Ja czekam na was już kwadrans.
4. --- Która jest teraz godzina?
5. --- Punkt szósta.
6. --- A o której dokładnie przychodzi pociąg?
7. --- O osiemnastej dwadzieścia. Mamy niewiele czasu.
8. --- Czy kupiłeś już bilety peronowe?

9. — Nie, nie zdążyłem kupić, nie byłem jeszcze na dworcu.
- 10.— No to chodźmy na dworzec!
- 11.— Musimy czekać na przystanku, inaczej Marek nas nie znajdzie.
- 12.— O, widzę go! Właśnie wysiada z tramwaju.
- 13.— Ależ się wystroił! Na taki upał włożył krawat i ciemny garnitur.
- 14.— Marku, nie widzisz nas? Znow się spóźniłeś!
- 15.— Przepraszam cię, Olu, że się spóźniłem
- 16.— Szkoda czasu! Jedźmy na Dworzec Centralny! Tam sprawdzimy w rozkładzie jazdy.
- 17 — Popatrzmy na rozkład jazdy! Pociąg pospieszny przychodzi o godzinie 19.00
- 18.— W której kasie sprzedają bilety peronowe?
- 19.— We wszystkich kasach biletowych.
20. Przy kasie. — Proszę trzy peronówki. Ile płacę?
21. Kasjer: — 6 (sześć) złotych.
- 22.— Chodźmy teraz do poczekalni! Pozostało nam jeszcze dwadzieścia minut czasu.
- 23.— Nie, tam jest duszno. Chodźmy na peron!
- 24.— Słyszycie? Ogłaszają przyjsie pociągu.
- 25.— „Uwaga! Uwaga! Pociąg pospieszny z Kijowa do Warszawy Centralnej wjeżdża na tor czwarty przy peronie drugim. Powtarzam...»

W PRZEDZIALE

1. — Przepraszam pana, czy te miejsca są wolne?
2. — Owszem.
3. — Marku, pomóż mi postawić walizki na półce!
4. — Czy postawić je z tej strony?
5. — Nie, postaw je na tamtej półce! Tam jest więcej miejsca.
6. — Maryjko, usiądź przy oknie!
7. — Zaledwie zdążyliśmy wsiąść, a już pociąg rusza. Gdyby nie taksówka, z pewnością byśmy nie zdążyli.
8. — Czy to przedział dla palących?
9. — Masz chęć zapalić? Zaraz cię poczęstuję. Ale gdzie ja je podziałem?
10. — Poszukaj w kieszeniach płaszcza! Na pewno ich nie wzięłeś.

11. — Rzeczywiście! Nie mam przy sobie papierosów.
- 12.— Ja wprawdzie nie palę, ale mogę was poczęstować papierosami.
- 13.— Wydaje mi się, że kiedyś paliłaś, Olu?
- 14.— Tak, ale od pewnego czasu lekarz zabronił mi palić. Czy masz zapalki?
- 15.— Nie. Poproś tamtego pana o zapalki. Tylko co zapalał papierosa.
- 16.— Czy mamy coś do czytania?
- 17.— Nie. W pośpiechu nie zdążyliśmy nic kupić. Nie mamy żadnych czasopism ani dzisiejszych gazet.
- 18.— Nie mamy też co jeść.
- 19.— Mama dała mi na drogę trochę słodyczy i owoców. Zaraz zobaczymy, co tam jest w tej paczce. Czekolada, cukierki, biszkopty.
- 20.— Jedz, Maryjko, przecież jesteś bez obiadu.
- 21.— I to wszystko przez nas.
- 22.— Oczywiście. Przecież mieliśmy razem pójść na obiad.
- 23.— Marku, opuść trochę niżej okno! Jaki piękny las mijamy! Ten jest znacznie większy niż te, które dotąd widziałam w Polsce.
- 24.— Najwspanialsze na tej trasie lasy, ciągnące się kilometrami wzdłuż toru kolejowego, zaczynają się dopiero w okolicach Kielc.
- 25.— Podobno do Krakowa można dojechać teraz pociągiem elektrycznym.
- 26.— Szkoda, że nie mamy czasu pojechać na Śląsk. Zobaczylibyśmy ośrodek polskiego przemysłu.

W RESTAURACJI

1. — Usiądźmy przy tym stoliku koło okna. Okno jest otwarte, więc świeżego powietrza będzie dosyć.
2. — Czy to jest ta restauracja, o której mi opowiadałeś? Zapomniałem, jak się nazywa.
3. — Spójrz na rycerza w zbroi, zaraz sobie przypomnisz!
4. — Restauracja „Rycerska”! Przed laty gospodarze podawali tu swoim gościom-rycerzom, a teraz siedzą tu jacyś skromni studenci, jakiś dziennikarz... i nie mogą doczekać się kelnera.
5. — Kto właściwie obsługuje ten stolik? (Pojawia się kelner)

6. — Dzień dobry państwu. Proszę kartę. (Kelner kładzie na stole nakrycia i odchodzi).

7. — Przejrzyjcie kartę!

8. — Dla mnie odczytanie i zrozumienie tych wszystkich nazw będzie zbyt trudne.

9. — Czyżby rzeczywiście rozumienie ich sprawiało ci do tej pory trudności?

10. — Tak, widocznie za mało interesuję się jedzeniem.

11. — Więc czytaj ty, Olu, i doradź, co mamy zamówić.

12. — Czy weźmiecie jakieś zakąski?

13. — Ja mam apetyt na sałatkę mięsną.

14. — Ja też.

15. — A ty, Włodku?

16. — Dla mnie może być szczupak w galarecie.

(Podchodzi kelner)

17. — Słucham państwa.

18. — Proszę trzy sałatki mięsne, raz szczupak w galarecie, raz śledź w śmietanie i pieczywo. Zup jeszcze nie wybraliśmy.

19. — Z zup polecam państwu rosół z makaronem i ogórkową. Są bardzo smaczne.

20. — Dobrze. Proszę więc dwie zupy ogórkowe, jeden rosół i dla mnie barszcz z pasztecikiem.

21. — Barszczu już nie ma. Jest tylko bulion z pasztecikiem. Czy może być bulion?

22. — Proszę!

23. — A czy jest zupa szczawiowa?

24. — Owszem, proszę bardzo. (Kelner odchodzi)

25. — Co zamawiacie na drugie danie? Posłuchajcie, co jest! Pieczeń cielęca, marchewka z groszkiem, frytki. Sztuka mięsa, ziemniaki, mizeria. Wątróbka, buraczki, ziemniaki. Bitki wołowe z kaszą gryczaną, kalafior. Schab pieczony z pieczarkami, kapusta, ziemniaki. Kotlet schabowy, fasolka, sałatka z pomidorów, frytki. Goląbki z ziemniakami...

26. — Chwileczkę, czytasz wszystko jednym tchem i nic z tego nie możemy zapamiętać! Jakże jarzynki są do wątróbki?

27. — Buraczki albo sałata zielona do wyboru.

28. — Dla mnie zamów wątróbkę.

29. — A dla mnie schab pieczony.

30. — Ja wolę coś z jarskich dań. Pozwól na chwilę kartę! Czy są tam jakieś dania jarskie? Może być bukiet z jarzyn albo omlet ze szpinakiem.

31. — A dla nas pierożki z mięsem.

* *

32. — Jak długo ten kelner nie przychodzi! Tak szybko przyniósł kartę i nakrycia, a teraz każe nam umierać z głodu. Strasznie mi się jeść chce.

33. — Widzicie, podaję tamtym państwu, a przecież oni przyszli znacznie później niż my.

34. — No, nareszcie idzie do nas. Co zamówimy na deser?

35. — Chyba kompot z truskawek.

36. — Dla mnie lody!

37. Kelner: — Czy państwo wybrali już drugie danie?

38. — Owszem. Prosimy wątróbkę, schab pieczony, omlet i dwa razy pierożki z mięsem. I niech pan przyniesie dwie butelki fruktowitu.

39. Kelner: — A co państwu podać na deser?

40. — Dwa kompoty z truskawek, jeden kompot z jabłek i dwa razy lody.

41. — Proszę bardzo.

(Kelner odchodzi)

42. — Nareszcie możemy przystąpić do jedzenia! Smacznego!

* *

43. — Prosimy o rachunek.

44. Płacą państwo 154 (sto pięćdziesiąt cztery) złote 50 (pięćdziesiąt) groszy.

(Marek podaje kelnerowi 200 (dwieście) złotych).

45. — Może pan ma drobne? 4 (cztery) złote 50 (pięćdziesiąt) groszy.

46. — Mam, proszę.

47. — Proszę 50 złotych reszty. Dziękuję państwu. Do widzenia!

48. — Dziękujemy również. Do widzenia!

49. — Marek, zabierz nasze płaszcze z szatni.

50. — Rozmieńcie mi 20 (dwadzieścia) złotych. Chciałbym dać coś szatniarzowi.

51. — Ja mam drobne. Weź!

WARSZAWA

1. — Dziś jest piękna pogoda. Może pospacerujemy po ulicach Warszawy?

2. — Dobrze. Pokażemy wam najciekawszą część miasta.

3. — Zacznijmy od Placu Zamkowego! Przed nami kolumna Zygmunta. Na lewo ślady ruin Zamku Królewskiego. Od XVII wieku mieli tu swoją siedzibę królowie polscy. W tym właśnie czasie stolica Polski została przeniesiona z Krakowa do Warszawy. Podczas ostatniej wojny światowej zamek został zburzony przez okupantów hitlerowskich.

4. — Marku, mówisz, jak zawodowy przewodnik!

5. — No, więc słuchajcie dalej! Pod Placem Zamkowym przebiega tunel trasy W—Z. Możemy zjechać na dół ruchomymi schodami.

6. — Ale po co? Przecież na Trasie W—Z już byliśmy. Chodźmy na Krakowskie Przedmieście!

7. — Ta część Warszawy powstała w XVII i XVIII wieku. Od pierwszej połowy XIX wieku koncentruje się tu życie kulturalne stolicy. Obok mieszczkańskich kamieniczek i zabytkowych kościołów charakterystycznym elementem Krakowskiego Przedmieścia są pałace dawnej arystokracji. Na tym skwerze na lewo jest pomnik Mickiewicza.

8. — A co mieści się obecnie w tych pałacach?

9. — Tu jest Urząd Rady Ministrów, a naprzeciwko, w pałacu Potockich, Ministerstwo Kultury i Sztuki.

10. — Tamte domy pochodzą chyba z późniejszego okresu? Ich architektura jest zupełnie inna.

11. — Tak, one pochodzą z końca XIX wieku. Tu jest hotel, restauracja i kawiarnia „Bristol”. Zbliżamy się teraz do Uniwersytetu.

12. — W roku 1958 (tysiąc dziewięćset pięćdziesiątym ósmym) obchodziliśmy 140- (stoczerdziesiąt-) lecie istnienia Uniwersytetu Warszawskiego. Na te uroczystości przyjechali do Warszawy znakomici profesorowie i wybitni uczeni z różnych krajów.

13. — Po przeciwległej stronie w pałacu Raczynskich znajduje się teraz Akademia Sztuk Pięknych. Przejdźmy przez jezdnię! Widzicie tę tablicę pamiątkową? W tym pałacu mieszkał Fryderyk Chopin.

14. — A to jest pomnik Kopernika i Pałac Staszica.

15. — Skąd wiesz, Maryjko?

16. — Znam już trochę Warszawę.

17. — Pomnik Kopernika został wzniesiony z inicjatywy Staszica.

18. — W Pałacu Staszica mieszczą się obecnie niektóre wydziały i instytuty Polskiej Akademii Nauk.

19. — Idziemy teraz ulicą Nowy Świat. W tym domu mieszkał Julian Tuwim.

20. — Zatrzymajmy się na chwilę! Widzicie tę tablicę wmurowaną w ścianę domu? W czasie okupacji w masowych egzekucjach ginęli pod ścianami domów bohaterowie walk o wolność i niepodległość.

21. — Czy ulice Krakowskie Przedmieście i Nowy Świat były zburzone w czasie wojny?

22. — Tak, prawie wszystkie domy zostały spalone przez faszystów. Przy odbudowie został całkowicie zachowany ich dawny styl.

23. — Mijamy skrzyżowanie ulic Nowego Świata i Alei Jerozolimskich

24. — Jak się nazywa ten plac?

25. — To Plac Trzech Krzyży. Maryjko, czy tę ulicę również znasz?

26. — Nie. Jeszcze tu nie byłam.

27. — To Aleje Ujazdowskie. Są tu trzy najstarsze parki stolicy: park Ujazdowski, Ogród Botaniczny i Łazienki. Na końcu ulicy znajduje się Belweder.

28. — A w tych pałacach mieszczą się ambasady różnych państw.

29. — Czy pójdziemy dziś do Łazienek?

30. — Oczywiście. Pokażemy wam pomnik Chopina, Pałac Łazienkowski i Królewski Teatr Letni.

31. — Co dziś jeszcze zwiedzimy?

32. — Mamy czas tylko do godziny trzeciej. Myślę, że dalsze zwiedzanie miasta odłożymy do jutra.

SOKOŁY

Hej, gdzieś tam, u Czarnej Wody, siadał na koniu ułan, ułan młody,
Czule żegnał się z dziewczyną, jeszcze czulej z Ukrainą.

**Hej, hej, hej, sokoły, omijajcie góry, lasy, doły,
Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku, mój stepowy skowroneczku,
Hej, hej, hej, sokoły, omijajcie góry, lasy, doły,**

Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku, mój stepowy dzwoń, dzwoń, dzwoń!

Ona jedna tam została, jaskółeczka moja, moja mała,
A ja tutaj w obcej stronie dniem i nocą tęsknię do niej.

**Hej, hej, hej, sokoły, omijajcie góry, lasy, doły,
Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku, mój stepowy skowroneczku,
Hej, hej, hej, sokoły, omijajcie góry, lasy, doły,
Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku, mój stepowy dzwoń, dzwoń,
dzwoń!**

Wina, wina, wina, wina dajcie, a jak umrę, pochowajcie
Na zielonej Ukrainie, przy kochanej mej dziewczynie.

**Hej, hej, hej, sokoły, omijajcie góry, lasy, doły,
Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku, mój stepowy skowroneczku,
Hej, hej, hej, sokoły, omijajcie góry, lasy, doły,
Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku, mój stepowy dzwoń, dzwoń,
dzwoń!**

Szła dziewczeczka do laseczka

Szła dziewczeczka do laseczka, do zielonego, cha-cha, do zielonego, cha-
cha, do zielonego.

Napotkała myśliweczka bardzo szwarnego, cha-cha, bardzo szwarnego,
cha-cha, bardzo szwarnego.

**Gdzie jest ta ulica, gdzie jest ten dom, gdzie jest ta dziewczyna,
co kocham ją?**

**Znalazłem ulicę, znalazłem dom, znalazłem dziewczynę, co
kocham ją.**

Myśliweczku, kochaneczku, bardzom ci rada, cha-cha, bardzom ci rada,
cha-cha, bardzom ci rada.

Dałabym ci chleba z masłem, alem go zjadła, cha-cha, alem go zjadła,
cha-cha, alem go zjadła.

**Gdzie jest ta ulica, gdzie jest ten dom, gdzie jest ta dziewczyna,
co kocham ją?**

**Znalazłem ulicę, znalazłem dom, znalazłem dziewczynę, co
kocham ją.**

Kwestionariusz (ankieta, formularz)

1. Dane personalne:

- imię i nazwisko:
- imiona rodziców:
- data i miejsce urodzenia:
- stan cywilny:
- seria i numer dowodu osobistego (paszportu):
- gdzie wydany i data ważności:
- obywatelstwo:
- narodowość:
- adres stały/kontaktowy:
- telefon (e-mail):

2. Wykształcenie:

- nazwa uczelni:
- kierunek studiów:
- zawód wyuczony:
- rok ukończenia studiów:

3. Doświadczenie zawodowe:

- gdzie, na jakim stanowisku, okres zatrudnienia

4. Cel przyjazdu (pobytu):

5. Czas (okres) pobytu:

6. Adres pracodawcy:

7. Adres instytucji (firmy), zapewniającej zakwaterowanie i ubezpieczenie medyczne:

8. Numer polisy ubezpieczeniowej:

9. Prawo jazdy:

Рекомендована література:

1. Bartnicka B., Dąbkowski G., Jekiel W., Uczymy się polskiego. Podręcznik języka polskiego dla cudzoziemców, Kielce 1998.
2. Dłuska Ę, Fonetyka polska, Warszawa 1981 lub nast.
3. Dubisz S. et al., Nauka o języku polskim dla polonistów, W-wa 1996.
4. Encyklopedia języka polskiego, red. S. Urbańczyk, M. Kucala, Wrocław 1999.
5. Encyklopedia wiedzy o języku polskim, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1978.
6. Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, w 2 tomach – W-wa 1998.
7. Kaleta Z., Gramatyka języka polskiego dla cudzoziemców, UJ, Kraków 1996.
8. Nagajowa M., Język polski. Podręcznik do ćwiczeń, W-wa 1997.
9. Nagórko A., Zarys gramatyki polskiej, W-wa 1997.
10. Szober S., Gramatyka języka polskiego, W-wa 1970.
11. Wiśniewski M, Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego, Toruń 1997 lub wyd. nast.

Інна БЕЛЯЄВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ВПРАВИ З ПРАКТИЧНОЇ ФОНЕТИКИ ТА ОРФОЕПІЇ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

*Дизайн обкладинки Олексія Катрича
Верстка Віри Возняк*

Підписано до друку 08.07.2008.
Формат 60x84/16. Гарнітура "Таймс".

76000 м. Івано-Франківськ.
вул. Незалежності, 53.
тел.: (0342) 55-94-93